

بررسی میزنوشته‌های دبیرستان‌های دخترانه از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی

ساراجوکار*^۱، بهمن زندی^۲، حسین رحمانی^۳، علی‌رضا قلی فامیان^۴

۱. مربی زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲. استاد زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. استادیار زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۴. دانشیار زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۷

دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۲

The Study of High School Girls' Graffiti from Sociolinguistics' Viewpoint

Sara Jokar^{*1}, Bahman Zandi², Hosein Rahmani³, Ali Reza Gholi Famian⁴

1. University Instructor in Linguistics, Payame Noor university, Tehran, Iran

2. Professor of Linguistics, Payame Noor University, Tehran, Iran

3. Assistant Professor of Linguistics, Payame Noor University, Tehran, Iran

4. Associate Professor of Linguistics, Payame Noor University, Tehran, Iran

Received: 2022/01/22

Accepted: 2022/08/08

10.30473/jl.2022.62639.1508

Abstract

The purpose of this article is to explore high school girls' graffiti from the perspective of sociolinguistics. The article starts with a review of previous research and then, the relevant theoretical framework was presented. For the purpose of data collection, photography was used to document the graffiti. The sample consisted of 705 graffiti of two high schools in Tehran and Karaj. The data were first analyzed in terms of writing system and then in terms of contents. The research method was descriptive and documentary. The results of the study indicate that the Persian script has the most writings. Also, the special name, cheating, handwriting, memento, taboo, humor and joke and calling God were the most common contents of the graffiti. The results of one-sample t-test confirmed that most graffiti are contents for expressing emotions such as love and hate, and fewer are for expressing non-emotional issues.

Keywords: Sociolinguistic, Linguistic Community, Women's Language, Love, Hate, Graffiti.

چکیده

هدف مقاله حاضر بررسی میزنوشته‌های دبیرستان‌های دخترانه از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی است. در این راستا ابتدا پژوهش‌های پیشین و همسو، معرفی و سپس مبانی نظری مربوطه ارائه شدند. برای جمع‌آوری داده‌های این پژوهش از عکس‌برداری استفاده شده است که ابتدا داده‌ها فیش‌برداری و سپس با توجه به مضمون طبقه‌بندی شدند. جامعه آماری شامل ۷۰۵ میزنوشته دو دبیرستان در تهران و کرج بوده است. ابتدا داده‌ها از لحاظ نظام نوشتاری و سپس از نظر مضامین بررسی شدند. روش پژوهش توصیفی از نوع اسنادی بوده است. نتایج بررسی بیانگر این است که خط فارسی بیشترین نوشته‌ها را به خود اختصاص داده است. همچنین نام خاص، تقلب، دل‌نوشته، یادگاری، تابو، طنز و شوخی و خداخوانی بیشترین مضامین میزنوشته‌ها را در بر می‌گیرند. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای تأیید نمود که اکثر میزنوشته‌ها مضامینی برای بیان احساسات مانند عشق و نفرت است و میزنوشته‌های کمتری برای بیان مسائل غیراحساسی است.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی اجتماعی، اجتماع زبانی، زبان زنان، عشق، نفرت، گرافیتی.

مقدمه

یکی از ابزارهای انتقال افکار و پیام‌های زبانی گرافیتی^۱ است که شامل دیوارنوشته‌ها، میزنوشته‌ها و خودرو نوشته‌ها است. گرافیتی که مفرد آن گرافیتو^۲ است، واژه‌ای برگرفته از زبان ایتالیایی است. گرافیتی به تصاویر یا حروف به کار گرفته شده در اماکن عمومی بر روی سطوحی نظیر دیوارها یا سازه‌های دیگر شهری و یا میزهای مدارس و دانشگاه‌ها گفته می‌شود. سابقه گرافیتی حداقل به روزگار تمدن‌های باستانی نظیر یونان باستان و امپراطوری روم باز می‌گردد امروزه منظور از گرافیتی شکل مدرن آن است. در واقع گرافیتی در گذر زمان تغییرات زیادی یافته و کاربردهای زیادی دارد. (کوثری، ۱۳۸۹: ۶۵-۱۰۲).

گرافیتی‌ها از آن جهت که صورتی از کاربرد زبان هستند مورد توجه زبان‌شناسان قرار گرفته‌اند و حتی برخی از زبان‌شناسان نظیر آدامز و وینتر^۳ (۱۹۹۷: ۳۳۷-۳۶۰) از آن‌ها نام‌گفتمان^۴ یاد کرده‌اند و معتقدند با مطالعه گرافیتی می‌توان به الگوی ارتباطی شرکت‌کنندگان در گفتمان پی برد.

یکی از اعمالی که امروزه تا حد زیادی در مدارس دیده می‌شود نوشتن روی میزها و دیوارهاست. این نوشته‌ها و نقاشی‌ها به نوعی بیان‌کننده نظام ارزشی و تفکر نوجوانان است. با مطالعه میزنوشته‌ها می‌توان به ارزش‌ها و طرز فکر نوجوانان پی برد.

میز برای دانش‌آموز دو حالت پیدا می‌کند: یکی میز متعلق به فضای عمومی و دیگری میز متعلق به فضای خصوصی است. یعنی رابطه بین دانش‌آموز و میزش در اینجا مهم می‌شود. دانش‌آموزان ساعات زیادی از روز را در مدرسه می‌گذرانند، در نتیجه به نوعی به میز و نیمکت خود حس تعلق پیدا می‌کنند. میز و نیمکت برای آنان به نوعی تبدیل به حوزه شخصی می‌شود. فرد در حوزه عمومی قوانینی را رعایت می‌کند که در حوزه خصوصی آن‌ها را انجام نمی‌دهد. از طریق میزنوشته‌ها می‌توانیم دریابیم تقابل بین خود و زندگی روزمره در عرصه رسمی و غیررسمی چگونه است (فکوهی، ۱۳۸۳).

در این پژوهش به بررسی میزنوشته‌ها در دو دبیرستان دخترانه رضوان شهر تهران و آگاهی شهرستان کرج،

می‌پردازیم. این پژوهش بر مبنای جنسیت^۵ مؤنث به سنجش میزنوشته‌ها می‌پردازد. تلاش بر این است که با ارزش‌ها و جهت‌های فکری نوجوانان دختر بیشتر آشنا شویم که این خود راهی است برای شناخت بهتر جامعه. برای تهیه نمونه پژوهش ابتدا از نوشته‌های روی میزهای کلاس عکس‌برداری شده و سپس محتوای نوشته‌ها فیش‌برداری می‌شوند و بر اساس سؤالات تحقیق مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرند.

نوجوانان مدت زیادی از زمان خود را در مدرسه سپری می‌کنند. اعمال و کنش نوجوانان در مدرسه همانند سایر افراد تا حدی بیان‌کننده نظام ارزشی آنهاست. یکی از کنش‌هایی که امروزه به میزان زیادی در مدارس دیده می‌شود نوشتن روی میزها و دیوارها و در مدارس است. نوشته‌ها و نقاشی‌های روی دیوارها به نوعی نشان‌دهنده تفکر نوجوان است. از طرف دیگر تمایل به آسیب‌ها و در واقع آسیب‌پذیری اجتماعی با مقتضیات سن نوجوانی بیشتر سازگار است. از دیرباز نوشتن روی کاغذ، دیوار و وسایل چوبی مدارس و اماکن عمومی، به عنوان ابزاری برای بیان ناکامی‌ها، آرزوها و خواسته‌ها و با هدف دیده شدن و آگاه کردن دیگران به کار می‌رفته است (مقصودی، ۱۳۸۳: ۲۶۷-۲۹۱).

پرسش‌های اصلی این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. بسامد میزنوشته‌ها از نظر نظام زبانی و نوشتاری (زبان و خط فارسی-انگلیسی-عربی-فینگیلیش) چگونه است؟
۲. محتوای مضامین میزنوشته‌ها چگونه است؟

پیشینه تحقیق

تحقیقاتی که در زمینه گرافیتی انجام شده‌اند، نشان‌دهنده ارزش آنها در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و زبانی هستند. سال ۱۹۳۵، اولین تحقیق علمی در مورد دیوارنوشته‌ها (که زیرمجموعه‌ای از گرافیتی است) انجام شد. به عقیده برخی نویسندگان، دیوارنوشته‌ها مانند داستان‌های عامیانه سرشار از اطلاعات هستند و برای انجام تحقیقات علمی استفاده می‌شوند (رد، ۱۹۳۵: ۱۷).

تحقیقات خارجی

از افرادی که به بررسی دستور زبان گرافیتی پرداخته است می‌توان به نیلسن^۶ (۱۹۸۰: ۲۳۴-۲۳۹) اشاره کرد. به عقیده

5. gender
6. Read
7. Nilsen

1. graffiti
2. graffito
3. Adam & Winter
4. discourse

از طرفی گلین^۴ (۲۰۱۲: ۶-۸) با نگاهی جامعه‌شناختی به مقوله گرافیتی می‌پردازد. وی مفصل به تاریخچه این هنر خیابانی می‌پردازد و اعتقاد دارد که گرافرها این توانایی را دارند تا حقایق ناگفته جامعه را بازگو کنند. وی می‌گوید که نوشتن روی دیوارها در طول جنگ جهانی دوم به عنوان ابزاری توسط نازی‌ها برای گسترش تبلیغات خود ظاهر شد اما در بیشتر مواقع برای جنبش‌های مقاومت به عنوان راهی برای اطلاع‌رسانی اعتراضات نیز به کار گرفته می‌شود.

نگرش زبانی در گرافیتی‌ها توسط اینگ^۵ (۲۰۰۰: ۲۹۱-۳۱۹) نیز مطالعه شد. او پی برد که راهبردهای استدلالی برای بیان نگرش‌های زبانی در دیوارنوشته‌های دانشجویان متأثر از بینامتنیت است. او به این نتیجه رسید که دیوارنویسان از متن‌های قبلی یا دانش عمومی در دیوارنوشته‌ها استفاده می‌کنند. راهبردهای استفاده شده در گرافیتی عبارت‌اند از: اهانت به اشخاص، تابو و اصطلاحات عامیانه.

فریس^۶ (۲۰۱۰) در مطالعه خود انتخاب زبانی و دیدگاه زنان و مردان را در دیوار نوشته‌های دانشگاهی بررسی می‌کند و به تحلیل گفتمان گرافیتی‌ها می‌پردازد. نتایج به دست آمده نشان داد که مردان اشارات ضمنی در بیان احساسات خود دارند، در حالی که زنان از گفتاری مستقیم برای بیان عواطف استفاده می‌کنند. از طرفی، زنان معمولاً در بیان احساسات خود نامطمئن هستند، در صورتی که مردان بیشتر احساس نارضایتی درباره شرایط خود دارند.

ابوجابر^۷ (۲۰۱۳: ۶۱-۶۸) در مطالعه خود از دیدگاه‌های مختلف به تفاوت‌های زبانی در گرافیتی‌ها می‌پردازد توجه وی به گرامر در جملات نوشته شده توسط انگلیسی‌زبانان غیربومی است. نتایج تحقیق نشان داد که این گویندگان در به کارگیری زبان از خود خلاقیت نشان می‌دهند و با قوانین زبان انگلیسی بازی می‌کنند؛ برخی از این تغییرات به علت دخالت زبان مادری و اطلاعات ناکافی این افراد درباره دستور زبان انگلیسی بود.

در مطالعه‌ای دیگر مانگیا^۸ (۲۰۱۵) گرافیتی را از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد. تفاوت مطالعه وی با سایر تحقیقات انجام شده بررسی بازخورد

وی، می‌توان گرافیتی‌ها را از لحاظ نحوی، معنایی، واژه‌شناسی و غیره مورد بررسی قرار داد. با این وجود، باید در نظر داشت که یک دید صرفاً دستوری به این پدیده اجتماعی نمی‌تواند زوایای گفتمانی و اجتماعی آن را توضیح دهد. در واقع، لازم است بدانیم چه عواملی خارج از دستور زبان در گرافیتی دخیل هستند.

کلارامونته و آلونسو^۱ (۱۹۹۳: ۱۹-۳۱) بر اساس بررسی طبقات و اهمیت اجتماعی گرافیتی‌ها، ویژگی‌های زبان‌شناختی گرافیتی‌ها را تجزیه و تحلیل کردند. به گفته این محققان، گرافیتی‌ها از لحاظ زبان‌شناسی خلاقیت بالایی دارند. آن‌ها از گرافیتی‌ها به عنوان گفتمان یاد کرده‌اند که مشخصه‌های کنش‌گفتار در آن‌ها دیده می‌شود.

آنها نشان دادند که این سبک بیان تنها از کنار هم گذاشتن یک سری کلمات به وجود نیامده است. آنها ویژگی‌های این سری نوشته‌ها را بررسی کردند و نگارش خاص، املائی منحصر به فرد، اختصارات و ریتم‌های موجود در میز نوشته‌ها را مطالعه کردند. همچنین، ترکیب‌های اشتقاقی موجود در گرافیتی‌ها که شاید هیچ‌گاه وارد فرهنگ لغت نشوند، نیز مورد بررسی قرار گرفتند. به عقیده این محققان، گرافیتی می‌تواند تغییرات پیوسته در گفتار انسان را نمایان کند. در واقع، این تحقیق نشان‌دهنده رابطه بسیار نزدیک گرافیتی با زبان رایج در اجتماع است.

گرین^۲ (۲۰۰۳: ۲۸۲-۲۹۶) عناوین گرافیتی را بر اساس تفاوت‌های جنسیتی نویسندگان بررسی کرد و به این نتیجه رسید که مردان تمایل بیشتری به مسائل اقتصادی و سیاسی دارند، در حالیکه زنان بیشتر به موضوع‌های مربوط به عشق، فلسفه و مذهب علاقه دارند. در بافت زبان‌شناسی، گرین تفاوت مهمی میان مردان و زنان در استفاده از دیوارنوشته‌ها نیافت.

در مطالعه‌ای دیگر یانگ^۳ (۲۰۰۹) مهم‌ترین ویژگی گرافیتی را "گفتمان عمومی" معرفی کرد، زیرا طرفین گفتمان (مخاطب و نویسنده) در ایجاد گرافیتی تأثیرگذار هستند. با این وجود، وی تنها به جنبه سیاسی گرافیتی می‌پردازد؛ از طرفی، وی از بررسی عوامل دیگری مانند جنسیت باز می‌ماند. واضح است که گرافیتی فراتر از سیاست است، و بررسی سایر مفاهیم و چگونگی تأثیر محدودیت‌های اجتماعی بر گرافیتی حائز اهمیت است.

4. Gleaton
5. Obeng
6. Ferris
7. Abu-Jaber
8. Mwangi

1. Claramonte & Alonso
2. Green
3. Young

مخاطبان گرافیتی‌ها می‌باشد. نتایج تحقیق وی نشان داد که سن و میزان تحصیلات تأثیری بسزا در برخورد افراد نسبت به گرافیتی دارد. در واقع، افراد بالغ‌تر به گرافیتی‌ها فراتر از یک خرابکاری وندالیسم نگاه می‌کردند و نگاهی عمیق‌تر به این مقوله داشتند.

تحقیقات ایرانی

زندگی، سمایی و شهبازی (۱۳۹۰) به بررسی زبان‌شناختی خودرو نوشته‌های تهران و اردبیل پرداخته‌اند. نتایج مطالعه نشان می‌دهد خودرو نوشته‌های این دو شهر از میان نمادهای زبانی، تصویری و ریاضی بیشتر از نماد زبانی بهره برده‌اند و به لحاظ خط از میان خط‌های فارسی و لاتین بیشتر از خط فارسی برای نگارش استفاده شده است. در هر دو شهر، نوع خودرو بر مضمون خودرو نوشته‌ها تأثیر دارد و به لحاظ مضمون، بیشترین گرایش به مضمون مذهبی است. در هر دو شهر مورد مطالعه به لحاظ هویتی خودرو نوشته‌ها بیشتر به سمت هویت ملی - اسلامی گرایش دارند.

زندگی (۱۳۹۳) به بررسی دیوارنوشته‌های شهر تهران از دیدگاه جامعه‌شناسی زبان پرداخته است. پس از بررسی دیوارنوشته‌ها مشخص شد: نوشته‌های زبانی ۹۲/۷۶ درصد و نوشته‌های تصویری ۷/۲۳ درصد کل دیوارنوشته‌های شهر تهران را در برمی‌گیرد. از کل دیوارنوشته‌های زبانی شهر تهران، ۹/۷۲ درصد برآمده از گفتمان رسمی و ۹۰/۲۷ درصد برآمده از گفتمان غیررسمی است. موضوع دیوارنوشته‌های انگلیسی بیشتر به خودابرازی (اسامی، علایق و نفرت‌ها) گرایش دارند. موضوع‌های اجتماعی مانند تبلیغات اقتصادی، اطلاع‌رسانی، تربیتی و مذهبی سهم اندکی در نوشته‌های به خط انگلیسی دارند.

فرنیا (۲۰۱۴) نیز در مطالعه‌ای به تحلیل محتوایی دیوارنگاری در کلاس‌های دانشگاه اصفهان می‌پردازد و به مضامینی نظیر عشق، نفرت، سیاست، مذهب، شعر، امضا، اعلام وجود، تاریخ نویسی، شکایت و غیره اشاره می‌کند. آنچه در این مطالعه قابل توجه است، نبود مفاهیمی با تم جنسیتی و نژاد پرستی است که در اغلب مطالعات کشورهای دیگر به آنها اشاره شده است

محمدی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان "دیوار نوشته‌ها: تقابل سیاست و زندگی روزمره" به بررسی دلالت‌ها و معانی دیوار نوشته‌ها در فضاهای آکادمیک پرداخته‌اند. میدان مطالعه پژوهش دانشگاه کردستان بوده و

در کل، دیوار نوشته‌ها حاکی از آن‌اند که قواعد رسمی سیستم نه فقط به فراخور نیازها و زاینده‌گی و نیروهای حیاتی زندگی اجتماعی عمل نمی‌کنند، بلکه درست در جهت مهار، محدود کردن و کنترل این زندگی اعمال می‌شوند. دیوارنوشته‌ها دلالت بر تقابل سیاست و زندگی روزمره دارند.

آهنگر و شیروانی (۱۳۹۵) به بررسی جامعه‌شناختی-زبانی دیوارنوشته‌ها در محیط دانشگاه پرداخته‌اند. پس از بررسی ۶۴۰ دیوارنوشته در بازه زمانی یک ماهه از محیط خوابگاه دختران و پسران و نیز سالن مطالعه دختران و پسران در کتابخانه مرکزی دانشگاه سیستان به این نتیجه رسیدند که عشق، خداخوانی، ناامیدی و افسردگی، اعلام حضور، بیان آرزو، ذکر تاریخ و زمان، توهین، شعر، شوخی و بیان دوستی از موضوعات این دیوارنوشته‌ها بوده‌اند.

عابدی و منادی (۱۳۹۵) به بررسی و تحلیل میزنوشته‌های کلاس‌های دبیرستان‌های شهرستان کرج پرداخته‌اند. نتایج بررسی میزنوشته‌ها نشان داد که دختران بیشتر از پسران روی میزها می‌نویسند و پسران در مقایسه با دختران بیشتر میزها را خط خطی و زخمی می‌کنند. محتوای نوشته‌ها بیشتر عشق و مفاهیم مربوط به آن بود که در مدارس دخترانه بیشتر به چشم می‌خورد. مفاهیم ناهنجاری‌های اجتماعی (فحش، هتک حرمت و ...) نیز در همه مدارس بیشتر به زبان انگلیسی نوشته شده بود.

آقایی و کلاتری (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان بررسی مقایسه‌ای میزنوشته‌های مدارس منطقه شش، شهر تهران (مطالعه موردی دو مدرسه) به بررسی میزنوشته‌های یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه پرداخته‌اند. نتایج کلی تحقیق عبارت است از: در هر دو مدرسه طبقات مرتبط با جنس مخالف، ناسزا، نام خواننده، تقلب، یادگاری و نام خود فرد وجود داشته است. در مدرسه پسرانه علاوه بر طبقات فوق طبقات ورزشی، کامپیوتری، اجتماعی- مذهبی، کلمات رمزی و نام شهر نیز وجود داشته است.

شعبانی و علی‌محمدی (۱۳۹۸) به بررسی تحلیل محتوای نیمکت نوشته‌ها و دیوارنوشته‌های مدارس متوسطه و دانشگاه‌های شهر اردبیل از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی پرداخته‌اند. آنها معتقدند که میزنوشته‌ها و دیوارنوشته‌ها یکی از انواع کژرفتاری و تخریب اجتماعی است که عمده‌ترین مظاهر آن در مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های عمومی قابل رویت است. نتایج پژوهش آنها مبین آن است که بین جنسیت، سن، تحصیلات و محتوای دیوارنوشته‌های مدارس

متوسطه رابطه معناداری وجود دارد، در حالی که تفاوت معناداری در انواع مضامین عشقی و انواع مضامین زندگی در دیوارنوشته‌ها و نیمکت نوشته‌های مدارس و دانشگاه‌ها به چشم نمی‌خورد.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی است و در تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا و تحلیل آماری t تک نمونه استفاده شده است. داده‌های بررسی شده شامل ۷۰۵ میزنوشته متعلق به دو دبیرستان دخترانه تهران و کرجمی باشد. نمونه‌های این تحقیق، نمونه‌های در دسترس بودند زیرا مدارس به سختی مجوز عکسبرداری به محققان را می‌دهند که تنها توانستیم از این دو مدرسه مجوز دریافت کنیم. قلمرو زمانی جمع‌آوری داده‌های این پژوهش دهه ۹۰ شمسی است که از میان حدود ۲۰۰۰ عکس به صورت تصادفی تعداد ۷۰۵ مورد تحلیل گردید.

برای تهیه نمونه پژوهش ابتدا از نوشته‌های روی میزهای کلاس عکس برداری شد و سپس محتوای نوشته‌ها فیش‌برداری و بر اساس مقوله‌های اجتماعی مختلف دسته‌بندی شدند. همچنین مضامین به کار رفته از نظر جنسیت، تابو و نظام نوشتاری مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش

بسامد و کیفیت میزنوشته‌ها از نظر نظام نوشتاری

به طور کلی مدرسه نوشته‌ها در دبیرستان به دو دسته رسمی و غیررسمی تقسیم می‌شوند که بخش رسمی آن مربوط به گفتمان رسمی وابسته به سازمان‌های دولتی و مسئولین مدرسه هستند که در راستای ارزش‌ها و اهداف نظام حکومتی، با مجوز رسمی از مسئولان و در ظاهری منظم و سازمان‌یافته و همچنین درمحل‌هایی خاص نوشته می‌شوند مانند دیوارنوشته‌ها. بخش غیررسمی آن مربوط به دانش‌آموزها مانند میزنگاره‌هاست. میزنگاره‌ها به دو دسته میزنوشته‌ها و تصویرنگاری تقسیم می‌شوند که نقاشی‌ها و طرح‌های تصویری در دسته تصویرنگاری و حروف و کلمات و نوشته‌ها در دسته میزنوشته‌ها قرار می‌گیرد.

در رابطه با پرسش اول پژوهش پس از بررسی بسامد میزنوشته‌ها از نظر نوع خط و زبان به این نتیجه می‌رسیم که در نوشتن میزنوشته‌ها از چهار زبان فارسی، انگلیسی،

فینگیلیش و عربی استفاده شده است. از جنبه زبان منتخب نویسنده، بسامد میزنوشته‌ها به خط فارسی بیشتر از انگلیسی، فینگیلیش و عربی است. از ۷۰۵ مورد میزنگاره‌ها، ۱۴۳ مورد نقاشی و ۵۶۲ مورد میزنوشته‌ها را بر می‌گرفت. از تعداد ۵۶۲ مورد میزنوشته بالاترین بسامد مربوط به خط فارسی که شامل ۲۸۳ مورد، ۲۰۴ مورد مربوط به خط انگلیسی، ۶۱ مورد فینگیلیش و ۱۴ مورد خط عربی بوده است. میزنوشته‌هایی با مضمون احساسات و دلنوشته‌ها، تاریخ و زمان، طنز و شوخی، صحبت با خدا اصولاً به خط فارسی نوشته شده‌اند. استفاده از خط انگلیسی در میزنوشته‌های با مضمون اسم بیشترین تعداد را دارد. در نوشتن تابوها علاوه بر دو خط فارسی و انگلیسی، خط فینگیلیش یعنی مواردی به زبان فارسی و به خط انگلیسی نیز دیده می‌شود. کمترین بسامد مربوط به خط عربی است که در میان مضمون تقلب دیده می‌شود.

جدول ۱. نوع زبان و خط میزنوشته‌ها

نوع خط	تعداد	درصد فراوانی	مثال
فارسی	۲۸۳	۵۰٫۳۵	تجربی‌ها و کلاس مارک دارشون
انگلیسی	۲۰۴	۳۶٫۲۹	Make a mistake
فینگیلیش	۶۱	۱۰٫۸۵	Osgol
عربی	۱۴	۲٫۴۹	بسم الله الرحمن الرحيم
مجموع	۵۶۲	۱۰۰	

مضامین میزنوشته‌ها

در ادامه پرسش دوم پژوهش یعنی مضامین مرتبط با میزنوشته‌های جمع‌آوری شده تحلیل و بررسی می‌گردد. با مطالعه داده‌ها، مشخص شد که میزنوشته‌های فارسی دانش‌آموزان دختر دارای ۷ موضوع اصلی است. در ادامه این موضوع‌ها به همراه نمونه‌هایی از میزنوشته‌ها آمده‌اند. پس از آن به بررسی میزنگاره یا نقاشی‌های انجام شده می‌پردازیم.

نام خاص. اولین و بالاترین بسامد مربوط به نام خاص بوده است و با رقم ۱۹۶ مورد بیشترین میزنوشته‌ها را به خود اختصاص داده است. اسامی خاص به شکل اسم خود فرد، اسم معشوقه و یا اسم سلبریتی مورد علاقه به کار رفته است. گاهی اسامی خاص به صورت چند اسم و در کنار هم به کار رفته‌اند. تعداد زیادی از این اسم‌ها به همراه پسوند نوشته شده‌اند. اسم خاص زنانه و مردانه به تنهایی و یا در کنار هم، اسم خاص زنانه و مردانه با پسوند، اسم افراد مشهور و سرشناس و نام‌هایی به صورت مخفف به کار رفته است.

جدول ۲. نام خاص

اسم مخفف	اسامی افراد مشهور	اسم خاص زنانه و مردانه	اسم خاص به همراه پسوند
نون، گاف، الف.ر.	رونالدو	جواد	زری کوچیکه
s.sh	کریس رونالدو	محمد	مریم فضول
B.B	کیم کارداشیان	پری نازم	غزل باحال
R	مرتضی پاشایی	Erfan	مینا تپلی
س.ر	Adel	Fateme	فرشته ق

تقلب‌نویسی. دومین فراوانی میزنوشته‌ها مربوط به تقلب دانش‌آموزان است و شامل ۱۰۳ مورد می‌شود بیشترین تعداد تقلب‌ها مرتبط به درس زبان انگلیسی و معنی واژه‌ها و قواعد است. پس از آن فرمول‌های ریاضی و درس ادبیات فارسی و یا حفظ شعر بالاترین بسامد را دارد. فرمول‌های درس شیمی نیز زیاد به چشم می‌خورد.

جدول ۳. تقلب نویسی

غیره	شیمی	ادبیات فارسی	ریاضی	زبان انگلیسی
Kws کار دانش	اکزالیک اسپیدماتیک	سنایی قرن پنچ و شش	$Fx=ax+bx+c$	Mixed up
سود و زیان، برداشت خالص، فروش ناخالص، درآمد عملیاتی	$Hcooh+h2o\_h+coo$	چنین رفت: پژوهشی سفرنامه ابن بطوطه: تشریحی	$Fx=2ax+b=c$	want-try-like-wish-ask-
آزمون همبستگی رگرسیون	جرم اتمی - جرم یک ذره اتم - جرم نسبی	کنایات اصطلاحات فهرست - آیات و احادیث	$A+b=40$ $6a+3b=0$	Wish-help-decide-ask-plan-prefer-promise
تعریف اصول رشد	$Cao3-cqc+c2o$	لغوی، فنی، اخلاقی	$B2-4ac (4-4(6)$	Shame on

دل نوشته‌ها. مورد سوم مضمون میزنوشته‌ها بیان احساسات و دل نوشته‌هاست. این‌گونه میزنوشته‌ها به ابراز علاقه، عشق و نفرت و انزجار افراد از موضوع‌های مختلف اختصاص دارد. عشق و علاقه، ناامیدی و افسردگی، بیان دوستی از موضوعات این بخش است که در دو زبان انگلیسی و فارسی نوشته شده است و تعداد ۹۷ مورد را در بر می‌گیرد. برخی از این نوشته‌ها در قالب شعر بیانگر احساسات دانش‌آموزان دبیرستانی دختر بوده‌اند، مانند: عاقبت دست در آغوش نگارش ببرند ... هر که یک بوسه ستاند ز لب یار کسی، بر ما گذشت نیک و بد اما تو روزگار... فکری به حال خویش کن این روزگار نیست. مفهوم رابطه دختر و پسر و در واقع روابط عاشقانه بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است.

یادگاری نویسی. مورد دیگر که در میان میزنوشته‌ها دیده شده تاریخ و زمان است که شاید دلیلش ثبت به عنوان یادگار باشد. ۳۵ مورد از میزنوشته‌ها مرتبط به زمان است، مانند: زنگ علوم اجتماعی سال ۹۳، امروز امتحان شیمی داریم ۱۳ اردیبهشت.

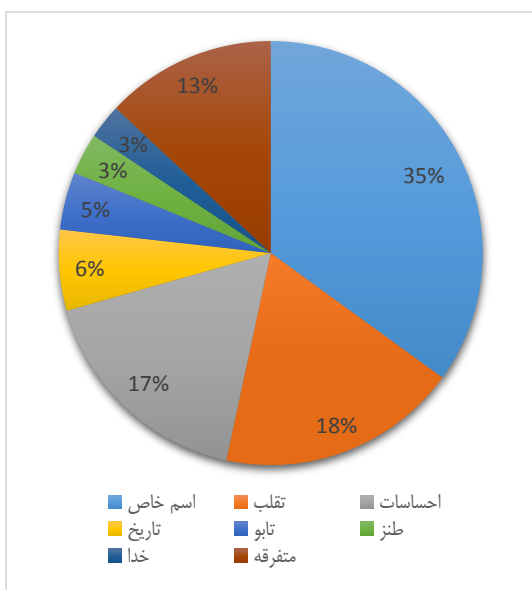
جدول ۵. یادگاری نویسی

یادگاری نویسی
آخرین امتحان ارشد ۹۶/۳/۲۰
یادگاری سال ۹۲
Roya 2/8/93
زنگ علوم اجتماعی سال ۹۳
من و تو ۸۹/۸/۱۷

تابوهای زبانی. ۲۵ مورد تابو و توهین نیز در میان میزنوشته‌ها دیده می‌شود که تعدادی به فنگلیش و تعدادی هم به زبان فارسی نوشته شده است. تابو در زبان مربوط به اموری است که در گفتار رسمی و مؤدبانه بیان نمی‌شود. این بدان معناست که ممنوعیت‌هایی درباره کاربرد روزمره از چنین واژه‌هایی وجود دارد (مدرسی، ۱۳۸۷: ۱۶۸). به هر حال بخشی از واژه‌های تابو که مربوط به اندام‌های بدن است، در گفتار قشر نوجوان بیشتر به کار می‌روند. این پدیده بیشتر به آن دلیل است که واژه‌های تابو بیشتر در نقش ناسزا به کار می‌روند.

جدول ۴. دل نوشته‌ها

روابط عاشقانه	ناامیدی و افسردگی
فکرشم نکن، دوباره با خیالت عاشقم نکن، تو مال من نمی‌شی، دلخوشم نکن	من خیلی ناراحتم چون همیشه خام و بی‌دقت بودم و هستم
گوره بابای پسره به خودت بیا یه ذره	عذابم میده جای خالیت، زجرم میده خاطرات
حیف شد لای این برف دیگه من بغل ندارم	منم یه عصبی استرسی
عاشقم	خیلی وقته کم آوردم

نمودار ۱۰. مضمین میزنوشته‌ها

جدول ۱۰. مقایسه بسامد و درصد مضمین

مضمون	تعداد	درصد
اسم خاص	۱۹۶	۳۴,۸۷
تقلب	۱۰۳	۱۸,۳۲
احساسات	۹۷	۱۷,۲۵
تاریخ و زمان	۳۵	۶,۲۲
تابو	۲۵	۴,۴۴
طنز	۱۸	۳,۲۰
صحبت با خدا	۱۳	۲,۳۱
متفرقه	۷۵	۱۳,۳۴
مجموع	۵۶۲	۱۰۰

تصویرنگاری‌ها

میزنگاره‌های مرتبط با نقاشی‌ها شامل ۱۴۳ مورد است. علاوه بر مفاهیم اجتماعی و نوشته‌ها، تصاویر و اشکالی روی میزها وجود دارد که در برگیرنده مفاهیمی دیگر است. نقاشی وسیله‌ای برای بیان زندگی عاطفی است و همانند خواب و رویا به افراد فرصت می‌دهد خود را از ممنوعیت‌ها رها سازد و در حالتی ناخودآگاه درباره مسائل، کشفیات و مشکلات و دلهره‌هایش صحبت کند. همچنین راهی برای شناخت خودشان، کشف استعدادها و خلاقیت‌های آنان است. در ادامه تعداد و درصد این نقاشی‌ها بررسی می‌گردد. در طبقه چشم و ابرو نقاشی‌های متفاوتی از چشم و ابرو کشیده شده است. کشیدن هنرمندانه چشم با مژگانی بلند می‌تواند نشانه حس تفسیرگری و قضاوت باشد. از لحاظ علم روانشناسی چشم نشان‌دهنده اختلالات روحی فرد است. چشمان بزرگ

جدول ۶. تابو

تابو
فریبا خر است.
Mongol osgol palasht
Sex
چس خور
گوه‌خوری نکن

طنز و شوخی. مطالب شوخی و طنز نیز تعداد ۱۸ مورد را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۷. طنز و شوخی

طنز و شوخی
هنوزم واسه تو سبیلیم
این صندلی میخ دارد، نشینید
من می‌خوام بابات شم، حرفم و گوش می‌کنی؟
یه بار یه مرده گریه خورده مرده
صندلی میخ دارد

خداخوانی. مورد دیگری که در میان میزنوشته‌هاست خداخوانی است که چون مستقیماً با خدا صحبت می‌شود، در مضمون کمک از خدا قرار می‌گیرد و شامل ۱۳ مورد می‌شود.

جدول ۸. خداخوانی

بیان احساسات با خدا
خدا یا کمکم کن
یا خدا
خدا جونم
الهی به امید تو
God help me

سایر موارد. مابقی موارد میزنوشته‌ها که ۷۵ مورد است در گروه متفرقه قرار می‌گیرد و شامل موضوعات پندو اندرز، اطلاع رسانی و هشدار، مذهبی، مارک، روابط خانوادگی و شماره تلفن می‌باشد.

جدول ۹. متفرقه

متفرقه
۰۹۳۶۷۸۴۷۰۸۷
خوابم میاد
آشنیه زنگ بز
You too
Ari

بیشتر می‌نوشته‌ها به زبان فارسی است به صورت جدول ۱۳ آمده است.

جدول شماره ۱۳. نتایج آزمون t تک نمونه می‌نوشته‌های

فارسی و غیرفارسی

سطح احتمال	آمار t	می‌نوشته‌ها
۰,۰۰	۱۰,۲۳۶	می‌نوشته‌های فارسی
۰,۰۰	۶,۶۳۹	می‌نوشته‌های غیرفارسی

طبق نتایج آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه‌ها را تأیید نمود یعنی مطابق با آزمون اثبات گردید که اکثر می‌نوشته‌ها مضامینی برای بیان احساسات مانند عشق و نفرت است و می‌نوشته‌های کمتری برای بیان مسائل غیراحساسی است. همچنین مشخص گردید که بیشتر می‌نوشته‌ها به زبان فارسی است و زبان غیرفارسی کاربرد کمتری داشته است. نتایج آمار توصیفی می‌تواند نشان دهد که می‌نوشته‌ها به چه صورت بوده است. جدول شماره ۱۴ آمار توصیفی مربوط به میانگین و انحراف معیار را در می‌نوشته‌ها نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱۴. آمار توصیفی می‌نوشته‌ها

ضرب ضریب چولگی	ضرب ضریب وارینانس	انحراف معیار	میانگین	می‌نوشته
۳۶,۳	۴۴,۱	۲,۱	۴۶,۴	می‌نوشته‌های احساسی
۲,۰۹	۶۷۲,۰	۸۲,۰	۶,۴	می‌نوشته‌های غیر احساسی
۴۸,۵۶۴	۸۱۳۷,۸۴	۹۰,۲۱	۵۵,۵	می‌نوشته‌های فارسی
۱۸,۲۲	۳۸۱,۰۳	۱۹,۵۲	۲۳,۶۴	می‌نوشته‌های غیرفارسی

همانطور که در جدول ملاحظه می‌شود، در تمامی می‌نوشته‌ها مقدار میانگین با آمار t متفاوت است و سطح احتمال زیر ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر رد می‌شود. همچنین میانگین می‌نوشته‌های احساسی بیشتر از غیراحساسی و میانگین می‌نوشته‌های فارسی بیشتر از غیرفارسی است.

بحث و نتیجه‌گیری

پس از بررسی شکل می‌نگاره‌ها بر اساس نتایج جدول‌ها، نسبت کاربرد عناصر زبانی در مقایسه با تصاویر بیشتر بوده

کنجکاوی و برون‌گرایی و چشمان کوچک درون‌گری و خودداری از دیده شدن را نشان می‌دهند.

در رابطه با چهره، صورت و شکل‌های آدمک آورده شده است. نقاشی قلب بیانگر احساسات است. در واقع افراد عاشق پیشه از هر موقعیتی برای کشیدن قلب استفاده می‌کنند. حدس زدن چیزی که در ذهن آنها می‌گذرد خیلی هم سخت نیست، آنها دوست دارند همیشه رفتار عاشقانه و رمانتیک داشته باشند. کشیدن چنین تصویرهایی نشانه عشق ورزیدن به دیگران است. اصولاً کشیدن گل و گیاه نیز نشانه احساساتی بودن فرد است.

جدول شماره ۱۱. می‌نگاره‌های مرتبط با نقاشی

میزنگاره	تعداد	درصد
نقاشی چشم و ابرو	۵۵	۳۸,۴
نقاشی چهره	۳۷	۲۵,۸
نقاشی قلب و یا تیر و قلب	۱۱	۷,۶
نقاشی آدم	۷	۴,۸
نقاشی گل	۷	۴,۸
نقاشی لب	۵	۳,۴
نقاشی متفرقه (مسجد، پروانه، کارنامه صفر، پله، کلبه، برگ، صندلی، مکعب)	۲۱	۱۴,۶
مجموع	۱۴۳	۱۰۰

نتایج آزمون استنباطی t تک نمونه

در ادامه، می‌نوشته‌های دانش آموزان از دو دیدگاه مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در دیدگاه اول می‌نوشته‌های احساسی و غیر احساسی با یکدیگر مقایسه می‌شوند و در دیدگاه دوم می‌نوشته‌های احساسی به دو گروه فارسی و غیرفارسی تقسیم می‌شوند. نتایج آزمون t تک نمونه برای می‌نوشته‌های احساسی و غیراحساسی جهت آزمودن فرضیه دوم که اشاره به این دارد که می‌نوشته‌ها مضامینی برای بیان احساسات مانند عشق و نفرت، تقلب، دعا و آرزو و مسائل سیاسی است به صورت جدول شماره ۱۲ است.

جدول شماره ۱۲. نتایج آزمون t تک نمونه می‌نوشته‌های

احساسی و غیراحساسی

سطح احتمال	آمار t	می‌نوشته‌ها
۰,۰	۱۲,۳۲۴	می‌نوشته‌های احساسی
۰,۰۰۶	۱۰,۰۱۹	می‌نوشته‌های غیراحساسی

نتایج آزمون t تک نمونه برای می‌نوشته‌های فارسی و غیرفارسی جهت آزمودن فرضیه اول که اشاره به این دارد که

در رابطه با پرسش دوم پژوهش نام‌های خاص، مهمترین مضامین میزنوشته‌ها بوده‌اند. آقای و کلانتری (۱۳۹۵) نیز نتیجه‌ای مشابه داشتند و به این نتیجه رسیدند که نام خاص و تقلب بسامد بالایی در میان مضمون دیوارنوشته‌های مدارس دارد. بیشتر نام‌های خاص هم سلبی‌تی‌های جهان سینما و فوتبال هستند که مؤید نفوذ معنوی آنها در اذهان دختران جوان است. در این خصوص شریفی (۱۳۹۷: ۳) نیز اشاره کرده است که علاوه بر گروه‌های مرجع سنتی نظیر دانشمندان، سخنرانان، علما، شعرا و ... امروز هشاهد شکل‌گیری گروه‌های مرجع جدیدی در جامعه هستیم که بر اثر تغییرات فرهنگی رسانه‌های جهانی ایجاد شده و گسترش یافته‌اند؛ یکی از این گروه‌ها سلبی‌تی‌ها هستند.

لازم به ذکر است که وجود مضمون تابو در فرنیای (۲۰۱۴)، آهنگری و شیروانی (۱۳۹۵)، آقای و کلانتری (۱۳۹۵) همسو با پژوهش حاضر است.

نوجوانان دختر امروز به عنوان زنان آینده از اصلی‌ترین عناصر فرایند هویت‌یابی و جامعه‌پذیری هستند و بر هویت فردی و سبک زندگی نسل‌های آتی جامعه تأثیر می‌گذارند. در واقع زن از این منظر عنصری فرهنگساز تلقی می‌شود. وجود ابهام در رابطه با عناصر هویتی آنان و ارائه‌ی تصویری نادرست از زن استقلال آنان را تهدید می‌کند و عزت نفسشان را به مخاطره می‌اندازد. پیامد این روند نادیده گرفته شدن، محکوم شدن، ناچیز به حساب آوردن و مخدوش شدن چهره‌ی زنان در تکوین و شکل دادن به تصویر خود است که تأثیر آن بر نسل‌های بعدی نیز قابل مشاهده است.

است. نشانه‌های تصویری قرن‌ها پیش از خط و زبان نوشتاری به وجود آمده‌اند. شاید نیاز به برقراری ارتباط که یکی از اساسی‌ترین و ابتدایی‌ترین نیازهای بشر است، سبب شد که انسان در سراسر تاریخ، برای برقراری ارتباط با هموعان و محیط اطراف خویش تلاش و کوشش بسیار کند و از دوران ماقبل تاریخ استفاده از تصاویر را یکی از مهم‌ترین راه‌های بیان اندیشه و افکار خود برگزیند. در جهان امروز نیز بازگشت به تاریخ در راستای کاربرد دوباره‌ی زبان تصویر برای سرعت بخشیدن به دریافت پیام دیده می‌شود و این موضوع تمایل همیشگی انسان به پیام‌های تصویری را در مقایسه با گفتار و نوشتار تأیید می‌کند (فخری، ۱۳۸۷: ۱).

اسلام دوست و همکاران (۱۳۹۸) در بررسی مضامین گرافیتی‌های شهرک اکباتان تهران نیز به این نتیجه رسیدند که پرکاربردترین عناصر نشانه‌شناختی آنها نوشتاری و سپس چهره‌های انسانی است.

در رابطه با پرسش اول پژوهش پس از بررسی بسامد میزنوشته‌ها از نظر نوع خط و زبان به این نتیجه می‌رسیم که در نوشتن میزنوشته‌ها از چهار زبان فارسی، انگلیسی، فینگیلیش و عربی استفاده شده است. از جنبه‌ی زبان منتخب نویسنده، بسامد میزنوشته‌ها به خط فارسی بیشتر از انگلیسی، فینگیلیش و عربی است.

پژوهش زندی و سمایی (۱۳۸۹) نیز همسو با پژوهش حاضر بوده است و نشان می‌دهد که از میان خط‌های فارسی و لاتین، بیشتر از خط فارسی استفاده شده است. نتایج زندی (۱۳۹۳) نیز تأییدکننده‌ی پژوهش فعلی است و نشان می‌دهد که خط فارسی با ۷۹/۱۶ درصد و خط انگلیسی با ۲۰/۸۳ درصد کل دیوارنوشته‌های زبانی شهر تهران را شامل می‌شوند.

منابع

- آقای ایبانه، بنفشه و عبدالحسین کلانتری (۱۳۹۵). بررسی مقایسه‌ای میزنوشته‌های مدارس منطقه شش شهر تهران. مجله اندیشه‌های نوین تربیتی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه الزهراء. دوره ۱۲، شماره ۲: ۳۱-۶۱.
- آهنگر، عباسعلی و جواد شیروانی (۱۳۹۵). بررسی جامعه شناختی-زبانی دیوارنوشته‌ها در محیط دانشگاه: مطالعه‌ی موردی دانشگاه سیستان و بلوچستان. جستارهای زبانی. دوره ۷، شماره ۵: ۱۷۵-۱۹۸.
- زندی، بهمن (۱۳۹۳). بررسی دیوارنوشته‌های شهرتهران از دیدگاه جامعه‌شناسی زبان. مطالعات و تحقیقات اجتماعی
- در ایران. دوره ۳، شماره ۲: ۳۳۵-۳۵۵.
- زندی، بهمن و سید مهدی سمائی و مسعود شهبازی (۱۳۹۰). بررسی زبان شناختی خودرو نوشته‌های تهران و اردبیل. فصلنامه تحقیقات فرهنگی. دوره ۴، شماره ۴: ۱۸۵-۲۰۶.
- شعبانی، ملاح و شبنم علی‌محمدی (۱۳۹۸). تحلیل محتوای نیمکت‌نوشته‌ها و دیوارنوشته‌های مدارس متوسطه و دانشگاه‌های شهر اردبیل از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی. فصلنامه‌ی زبان‌شناسی اجتماعی. دوره ۲، شماره ۲: ۱۱-۲۴.
- شریفی، رضا (۱۳۹۷). مطالعه‌ای در مورد سلبی‌تی‌ها و

- دوره ۲۲، شماره ۱: ۲۰۷-۲۳۰.
- مدرسی، یحیی (۱۳۹۶). درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- مقصودی، سوده و زهرا بنی فاطمه (۱۳۸۳). تحلیل دیوارنویسی کلاس‌های درس دانشگاه شهید باهنر کرمان. فصل‌نامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. دوره ۴، شماره ۱۳: ۲۶۷-۲۹۱.
- منادی، مرتضی (۱۳۸۹). روش‌های کیفی و نظریه‌سازی. نشریه علمی پژوهشی راهبرد. دوره ۱۹، شماره ۵۴: ۱۰۷-۱۳۴.
- Abu-Jaber, H. (2013). *Grammatical errors in EFL graffiti. International Journal of English Linguistics*, 3(5), 61-68.
- Adams, K. L., & Winter, A. (1997). Gang graffiti as a discours genre. *Journal of Sociolinguistics*. 1(3), 337-360.
- Claramonte, M. B., & Alonso, J.I.G. (1993). Categories, morphological features and slang in the graffiti of a United States western university. *Revista Alicantina deEstudios Ingleses*, 6, 19 – 31.
- Farnia, M. (2014). A thematic analysis of graffiti on the university classroom walls: A case of Iran. *International Journal of English Literature*, 3, 48-57.
- Ferris, F. (2010). *Appraisal identity and gendered discourse in toilet graffiti A study in transgressive semiotics*. Master Thesis. Department of Linguistics, University of the Western Cape.
- Gleaton, K. M. (2010). *Power to the people: Street art as an agency for change* (unpublished Master's dissertation). Faculty of the GraduateSchool, University of Minnesota.
- Green, J. A. (2003). The writing on the stall: Gender and graffiti. *Journal of Language and Social Psychology*, 22
- دانش‌آموزان دبیرستانی مطالعه موردی: دبیرستان‌های فرهنگ پسرانه و طلوع دخترانه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- فخری، لیدا (۱۳۸۷). "زبان تصویر"، روزنامه ایران، قابل دسترسی در روزنامه ایران ۱۰/۱۰/۱۳۸۷.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۳). انسان‌شناسی شهری. تهران: نشر نی.
- کوثری، مسعود (۱۳۸۹). گرافیتی به منزله هنر اعتراض. نشریه جامعه‌شناسی هنر و ادبیات. دوره ۲. شماره ۱: ۶۵-۱۰۲.
- محمدی، جمال و شیدا ویس بابایی (۱۳۹۴). دیوارنوشته‌ها: تقابل سیاست و زندگی روزمره. مطالعات جامعه‌شناختی. (3), 282-296.
- Lefebvre, H. (2009) *State, space, world: Selected essays*, Minnesota: University of Minnesota Press.
- Mwangi, F., Gathumbi, A., & Bwire, A. (2015). Graffiti writing and its likely influence on English language learning in selected secondary schools in the larger Laikipia East District, Laikipia County, Kenya paperpresented at 4th International Conference on Education, Kenyatta University.
- Nilsen, D. L. F. (1980). The grammar of graffiti. *American Speech*, 55(3), 234-239.
- Obeng, S. G. (2000). Speaking the unspeakable: Discursive strategies to express language attitudesLegon (Ghana) Graffiti. *Research on Language and SocialInteraction*, 33 (3), 291 – 319.
- Read, A. W. (1935). *Classic American Graffiti. Lexical Evidence from Folk Epigraphy in western North America. A Glossarial Study of the Low Element in the English vocabulary*. Maledicta Press.
- Young, J. C. (2009). Restroom politics: Voices in the stalls. *Lethbridge Undergraduate Research Journal*, 4(2), 1-8.

COPYRIGHTS

© 2022 by the authors. Lisensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)